

Gazdasági igazságosságot mindenkinek

Az USA katolikus püspökeinek pásztorlevele a katolikus szociális tanításokról és az USA gazdaságáról (Kivonatos ismertetés)

Az egyház és az USA gazdaságának jövője

A pásztorlevél első fejezete a gazdasági élet reménykeltő jeleinek felsorolásával kezdődik. A II. Vatikáni zsinat kijelentette, hogy „e korszak embereinek, de különösen a szegényeknek öröme és reménye, bánata és gondja egyben Krisztus követőinek öröme és reménye, bánata és gondja is”. Az Egyesült Államok gazdasági életében sok jele van a reménynek:

- számos szülő céltudatosan szerény életvitelt valósít meg, és gyermekeik ebben követik őket,
- lelkiismeretes üzletemberek arra törekcszenek, hogy a gazdasági erőforrásokat és a munkahelyeket új, igazságos módon szervezzék meg,
- a fiatalok a sikert és biztonságot úgy keresik, hogy másokat is szolgáljanak,
- a munkások úgy próbálják nemesebbé tenni munkájukat, hogy a szolidaritás és barátság szellemét érvényesítik.

A pásztorlevél kitér a gazdasági élet árnyoldalaira is, megállapítja:

- sokan vannak a szegények, otthontalanok és éhezők,
- munkanélküliség fenyeget fiatal és középkorú egyaránt,
- létbizonytalanság fenyegeti az állásban levőket és felbomlás a közösségeket,
- a családokra sok veszély leselkedik: mindkét szülő házon kívüli munkája, hajsza a sikerért, melynek áldozatául esik a szeretet és elkötelezettség, reménytelenség a sikerteleneknél,
- a farmerek elvesztik földjeiket és régi életmódjukat. (...)

A jelen sürgető problémái közül elsőként a világgazdaságban jelentkező, növekvő kölcsönös függőséget említi a pásztorlevél. Az USA óriási gazdaságában hozott intézkedéseknek más országokra is közvetlen hatásuk van, de a más országokban hozott döntések is érintik az USA gazdaságát.

A világméretű ökológiai problémák növekvő nyomása ugyancsak hangsúlyt kap. Ez a generációk közötti teherviselés elosztásának problémája. Miután Isten valamennyiünk javára teremtette a föld erőforrásait, csak kezelésre kaptuk azokat és ezért új ökológiai etikát kell kidolgoznunk. (...)

A munkamegosztás által specializálódott és szociálisan egyre inkább fragmentált társadalmunkban egyre nehezebb választ adni a gazdasági igazságosság kérdésére. Közös alapot kell keresnünk és a pásztorlevél célja, hogy felbátorítson és hozzájáruljon a közös alap kereséséhez. A döntéseket aszerint kell elbírálni: mit tesznek a szegényekért, mit tesznek a szegényekkel és növelik-e a szegények lehetőségét arra, hogy magukért többet tegyenek? Tehát kivétel nélkül valamennyi gazdasági döntés közös morális kritériuma: valamennyi embert szolgálniuk kell, de különösen a szegényeket!

A pásztorlevél a katolikus szociális gondolkodás hosszú tradícióján alapul, amely a bibliában gyökerezik, amelyet a papok a múlt században tovább fejlesztettek és a II. Vatikáni zsinat a modern világra alkalmazott. E tradíció alapján minden szociális intézményt olyan norma szerint kell mérni, hogy az emberi méltóság hogyan valósul meg a

közösségekben és Isten teremtett világában. Nem nevezhetjük magunkat keresztényeknek, ha jól érezzük magunkat egy olyan világban, ahol éhség, hontalanság, bizonytalanság és igazságtalanság uralkodik, akár az USA-ra, akár a világra nézünk.

A gazdasági élet keresztény szemlélete

A bibliai gyökerek tárgyalásánál a fejezet először azokat az idézeteket sorolja fel, amelyek szerint az ember Isten képére van teremtve. *Ezért minden embernek elidegeníthetetlen méltósága van, s ez létét jellemzi függetlenül fajtól, nemzetétől, munkájától és elért teljesítményeitől.* Az embereknek Isten teremtő munkájában is részt kell venniük. A teremtés ajándék és az emberek szolgálói feladata a földről való gondoskodás. Az egyház mindig hangoztatta, hogy a visszaélés a világ erőforrásaival vagy azoknak kisajátítása a világ népességének egy kis része által, a teremtés adományaival való visszaélés, mert „ami Istené, az mindenkié”.

Hosszan idézi a Szentírást „A szövetség népe” című alfejezet. Izrael törvényei a szövetség normáit tükrözik: a kölcsönös felelősséget, az irgalmasságot és hűséget. Egy elnyomástól szabad életet testesítenek meg, az egy Isten imádatát, a bálványimádás elvetését, a kölcsönös tiszteletet az emberek között, a társadalom minden tagjának védelmét és a róluk való gondoskodást. Isten mint az „igazságosság Istene” van leírva. Az igazságosság bibliai megjelenítésében fontos, hogy a közösség igazságosságát azon méri le, hogyan bánnak a hatalom nélküliekkel a társadalomban (özvegyek, árvák, szegények és idegenek). (...)

Az igazságosságért való tevékenységünk kiindulópontja az a meggyőződés, hogy az erőszak és az igazságtalanság uralma ellenére az élet alapjaiban megváltozott, azáltal, hogy az Ige testté válva belépett a világba. Azok a keresztény közösségek, amelyek a szenvedőkkel szolidárisak és az igazságtalanság ellen küzdenek, maguk is érezni fogják Krisztus jelenlétét és hatalmát. Törekvések a hitből származnak, és a remény életi őket, amikor a világnak Isten igazságosságáról és szeretetéről beszélnek.

A pásztorlevél a bibliai források és katolikus hagyományok tárgyalása után a gazdasági élet erkölcsi normáival foglalkozik: a társadalomban való élet felelősségével, az emberi jogokkal és az amerikai nemzet erkölcsi prioritásaival.

Amit elérni kívánunk, az a bibliai igazságosság. Ez igazságos társadalmat jelent, benne a szeretet, az együttérzés, a szentség és a béke uralkodik. A bűnös embernek a történelmen át vezető útja során azonban specifikus vezérelvekre van szüksége, s azokat a minimális igazságosság normái tartalmazzák. A katolikus szociális tanítás az alapvető igazságosság három dimenzióját különbözteti meg: a kommutatív, a disztributív és a szociális igazságosságot.

A kommutatív igazságosság az egyének és társadalmi csoportok közötti minden megegyezésben és cserében alapvető méltányosságot követel meg. A gazdasági tranzakciókban, szerződésekből és ígéretekben tisztelni kell valamennyi fél emberi méltóságát.

A disztributív igazságosság azt kívánja, hogy a társadalomban a jövedelem, a vagyon és a hatalom elosztása abból a szempontból értékelődjék, milyen hatása van azokra a személyekre, akiknek alapvető anyagi szükségletei nincsenek kielégítve. A II. Vatikáni zsinat megállapította: „Mindenkinek joga, hogy a földi javakból való részesedése elegendő legyen saját maga és családja számára. Az egyházatyák és doktorok nézete az volt, hogy a szegények gondjain enyhíteni kell és ezt nemcsak a felesleges javakból kell tenni.” Ha valakit mint az emberi közösség tagját ismerünk el, a közösségnek az a kötelessége, hogy segítse kielégíteni annak alapvető szükségleteit, ha csak az erőforrások abszolút hiánya ezt nem teszi lehetetlenné. Ilyen hiány ma nincs az Egyesült Államokban.

A szociális igazságosság azt jelenti, hogy mindenkinek kötelessége a társadalom életében aktívan és produktívan részt venni, a társadalomnak pedig kötelessége e

részvétel lehetőségének biztosítása. XI. Piusz pápa szerint a szociális igazságosság lényegéhez tartozik, hogy mindenkitől mindent megköveteljen, ami a közjóhoz szükséges. A termelékenység fontos a társadalom anyagi javainak megteremtéséhez. Nem lehet azonban csak a létrehozott javakkal és szolgáltatásokkal mérni. A termelés szerkezetét abból a szempontból is értékelni kell, hogy kielégíthetők-e az alapvető emberi szükségletek, milyen a foglalkoztatás szintje, milyen diszkrimináció érvényesül a társadalomban és milyen a környezet minősége. A szociális igazságosság fogalma megköveteli, hogy a gazdasági és szociális intézményeket úgy szervezzük meg, hogy lehetőséget adjanak a társadalom munkájában való részvételre. Azok a gazdasági körülmények, melyekben sok a munkanélküli, a kevéssé foglalkoztatott, nem felelnek meg a szociális igazságosságnak (...)

Az alapvető igazságosság megkívánja, hogy megállapítsuk az emberi közösség életében való részvételnek a minimális szintjét. El kell kerülni a marginalizáció és a szociális életből való kizárás lehetőségét. Ez jelenthet a politikai szférából való kizárást, de a gazdaságból is. Egyének és családok olyan gazdasági erők áldozatai lehetnek, amelyeket nem tudnak befolyásolni. Mi több, egész országokat is meg lehet akadályozni, hogy részt vegyenek a nemzetközi gazdasági rendben, mert nincs annyi erejük, hogy megváltoztassák hátrányos helyzetüket. A fejlődő országokban sokan azért vannak kizárva a részvételből, mert igazságtalan elit rétegek és igazságtalan kormányok nem engedik őket szóhoz. A legújabb katolikus szociális gondolkodás szerint minden személynek garantálni kell a lehetőséget, hogy a társadalom gazdasági, politikai és kulturális életében részt vegyen.

Az emberi jogok a közösségben élés minimális feltételei. E jogokat az embernek Isten adta és az emberi személyiség természetében és méltóságában gyökereznek. Nem a társadalom alkotásai, de a társadalomnak kötelessége, hogy biztosítsa és megvédje őket. XXIII. János pápa „Békességet a földön...” enciklikájában rendszeres kifejtésre kerültek. Ez mutatja, hogy a katolikus tanítás támogatja az Egyesült Nemzetek deklarációját. Az emberi jogok egy része gazdasági természetű. Ezek közül a legfontosabbak: az élethez, az élelemhez, a ruházathoz, a fedélhez (lakáshoz), a pihenéshez, az orvosi ellátáshoz és az alapoktatáshoz való jog. (...)

Mindebből levezethetők a társadalom erkölcsi prioritásai. A közjó megkívánja az igazságosságot és az emberi jogok védelmét. Ha mindenkinek igazságot akarunk szolgáltatni, akkor elsősorban a szegények gazdasági igényeinek kielégítésével kell a nemzet lelkiismeretének foglalkoznia. A legmagasabb prioritást tehát a szegények alapvető szükségleteinek kielégítése kell hogy jelentse. Élmezéssel, lakással, egészségügyi és oktatási ellátásokkal kell elsősorban törődni és ennek meg kell előznie a luxuscikkek termelését, a nem a közjóhoz vezető nyereségek létrehozását és a katonai eszközök gyártását.

Ezek a prioritások nem gazdaságpolitikák, hanem normák, amelyeknek a gazdasági választásokat vezérelniük kell. Ahogy II. János Pál mondta 1984-ben Kanadában: „A szegények szükségletei előnyben vannak a gazdagok vágyaival szemben, a munkások jogai a profit maximalizálásával szemben, a környezet megvédése az ellenőrzés nélküli ipari terjeszkedéssel szemben, a szociális szükségletekre való termelés a katonai célokra való termeléssel szemben.”

A ma gazdasági kihívása igen sokban hasonlít ahhoz a politikai kihíváshoz, amellyel az USA alapítói szembekerültek. Eljött az idő, hogy hasonló kísérletet tegyünk a gazdasági jogok szavatolására. Az „amerikai kísérlet”: gazdasági szabadságot mindenkinek!

Az igazságosság érvényesítéséért mindenkinek a maga helyén dolgoznia kell. A pásztorlevél külön sorolja fel

— a munkásokat és szakszervezeteket, akiknek számára egyrészt biztosítani kell a jogot a munkára, az egységes munkakörülményekre, a betegellátásra, a pihenésre, betegség és öregség esetén a biztonságra, de a szervezkedésre is, „melynek megtagadása az emberi

méltóság közvetlen megtámadása”. Élniük kell kollektív hatalmukkal, hogy az egész közösség javát szolgálják és visszautasítsanak olyan igényeket, melyeknek teljesítése a közjót és a társadalom sebezhető rétegeit károsítja;

— a tulajdonosokat és menedzsereket, akiknek hozzá kell járulniuk egy igazságosabb társadalom megteremtéséhez. A vállalkozási, üzleti és pénzügyi szabadságot meg kell védeni, de ugyanakkor e szabadságot felelőssé kell tenni a közjóért és az igazságosság szabályainak betartásáért. A katolikus tradíció régóta védi a magántulajdont, mert kiterjeszti a kreativitást és a kezdeményezőkézséget. A tulajdon széles körű elosztása segít megakadályozni a gazdasági és politikai hatalom túlhajtott koncentrációját. Ugyanakkor a magántulajdon elfogadása nem jelenti, hogy bárkinek joga van gazdagságának korlátlan növelésére. „... senkinek nincs joga, hogy önmaga kizárólagos használatára tartsa meg azt, amire nincs szüksége, mialatt mások elemi szükségleteiket nem tudják kielégíteni” — (A népek fejlődéséről, 23) Az egyház tanításai elvetik azt a nézetet, hogy a szabad piac automatikusan igazságos elosztáshoz vezet.

— az állampolgárokat és a kormányt. A társadalmi élet sokkal gazdagabb, mintsem a kormány átfoghatná. A helyi közösségeknek, a szakmai társulásoknak, a nevelőintézményeknek, a felekezeteknek és zsinagógáknak biztosítani kell a kezdeményezés lehetőségét. Ugyanakkor a kormánynak erkölcsi funkciója van: az emberi jogok megvédése és az alapvető jogok biztosítása a társadalom minden tagja számára. A kormánynak pozitív szerepet kell játszania a foglalkoztatottság kiterjesztésében, az infrastruktúra biztosításában, a kereskedelem szabályozásában stb. és ezért adókat vehet ki, melyeknek fizetése a polgárok erkölcsi kötelessége. Fontos azonban, hogy a kormány csak ott kezdeményezzen, ahol a függetlenül működő egyének és csoportok már nem képesek kezdeményezésre. A kormány nem helyettesítheti és nem rombolhatja le a kisebb közösségeket és az egyének kezdeményezéseit. Ez megint nem azt jelenti, hogy aki a legkevesebbet kormányoz, az kormányoz a legjobban. Inkább úgy lehet definiálni a jó kormánybeavatkozást, mint amely segít a társadalmi csoportoknak a közjó növelésében azáltal, hogy irányítja, gerjeszti, visszatartja, szabályozza gazdasági tevékenységüket.

Néhány kiválasztott gazdaságpolitikai kérdés

A teljes foglalkoztatottság az igazságos gazdaság alapja. Az emberi munkának speciális méltósága van. A munkalehetőség alapvető jog. A szegénység ellen is elsősorban ez véd meg, hiszen kevés embernek van jövedelmet hozó tőkéje. Ezért szerepel a pásztorlevél kiemelt témái között. (...)

Az USA változó gazdasága tovább növeli a munkanélküliek számát. Az okok között nemcsak a népesség szaporodása és a munkába lépő nők és bevándorlók számának növekedése áll, hanem a technika fejlődése, az automatika terjedése, amely alacsonyabban fizetett és alacsonyabb képzettséget igénylő munka irányába tolja el a munkaerőigényt. A nemzetközi piaci verseny, az amerikai tőke átáramlása olyan országokba, ahol olcsóbb a munkaerő, ugyancsak növeli a munkanélküliséget. A honvédelmi kiadások nagy aránya is szerepet játszik, mert ez az ipar kevésbé munkaintenzív, mint más gazdasági ágak. Noha 1970 óta 20 millió új munkahely létesült az USA-ban, mégis krónikus munkahelyhiány van.

Milyen cselekvési lehetőségek állnak előttünk? *Mindenekelőtt az ország kötelezze el magát, hogy teljes foglalkoztatottságot biztosít!* Ezt ma is ideálisnak tartják, de az elkötelezettség hiányzik a megvalósításhoz. Pedig egy gazdaságot nem lehet egészségesnek tekinteni, ha milliókat kizárnak az állásokból olyan erőik, amelyeket nem tudnak befolyásolni. A magán- és közületi szektorban egyaránt erőfeszítéseket kell tenni a helyzet megszüntetésére. *Mivel a piac nem tud automatikusan teljes foglalkoztatást biztosíta-*

ni, a kormánynak kell cselekednie. Ezt az általános gazdaságpolitikának és a célorientált foglalkoztatási programoknak együttesen kell elérniük.

A pásztorlevél következő nagy témája a szegénység. A kormány hivatalos definíciója szerint 33 millió amerikai, az ország minden hetedik lakója él szegénységben. 1973 óta a szegénység egyharmadával növekedett. Gyermekek milliói olyan inszéken táplálkoznak, hogy fizikai és szellemi fejlődésük károsodik. (...)

A szegénység vizsgálatához igen fontos a gazdasági egyenlőtlenséget látni. A nettó vagyon 28%-a az USA családjai 2%-ának birtokában van. A jövedelmi különbségek kevésbé szélsőségesek, de még így is igen nagyok. A családok alsó ötödre része a jövedelemnek csak 4,75%-át kapta, míg a felső ötöd rész a jövedelmek 42,9%-át. Az ipari országok között az Egyesült Államok a jövedelemelosztás szempontjából a legegyenlőtlenebbek közé tartozik. A katolikus tanítás nem kíván abszolút egyenlőséget vagyonban vagy jövedelemben. Az egyenlőtlenséget azonban azoknak az erkölcsi elveknek a fényében kell vizsgálni, amelyeket már ismertettünk: hogyan vannak a szegények elemi szükségletei kielégítve és mennyire vehetnek részt az ország gazdasági életében? Ilyen szempontból az Egyesült Államok jövedelemkülönbségei elfogadhatatlanok.

Mi tehát a teendő? Az első és talán a legfontosabb egy olyan egészséges gazdaság megteremtése, amely munkalehetőséget és igazságos béreket biztosít minden munkaképes felnőtteknek.

El kell távolítani minden akadályt, amely a nők és a kisebbségiek egyenlő feltételek melletti alkalmazását lehetetlenné teszi.

A magán- és közületi szektorban egyaránt a szegények öngyógyító erőfeszítéseit megfelelő programokkal és politikákkal segíteni kell.

Az adórendszer folyamatosan felül kell vizsgálni a szegényekre való hatása szempontjából. Az adókból nyújtott támogatásoknak fedezniük kell a szegények alapvető szükségleteit és ugyanakkor az adóknak progresszívnek kell lenniük.

Az egész társadalomnak többet kell tennie a szegények tanítása érdekében. A szegénységet *hosszú távon* csak a magán- és a közoktatás segítségével, az iskolai és az iskolán kívüli képzésen keresztül lehet megoldani. A katolikus iskolákat a szegények oktatásának modelljeivé kell tenni. (...)

A pásztorlevél következő kiemelt témája a *mezőgazdaság és élelmiszertermelés* helyzete az Egyesült Államokban.

Egy gazdaság alapvető próbája, hogy a jelen és jövő generációk alapvető szükségleteit ki tudja-e elégíteni? Ezek közül az élelem, a víz és az energia elengedhetetlenek az élethez. Az élelmiszertermelés rendszere tehát a legégetőbb felülvizsgálatra szorul. A farmok tömeges csődbejutása, a természeti erőforrások kimerülése és a világhétség létezése teszi sürgőssé ezt a felülvizsgálatot.

A pásztorlevélben ezután történelmi visszapillantás következik, majd annak a megállapítása, hogy a gazdálkodói élet veszélyben van, a falusi közösségek hanyatlanak, a birtokok pedig olyan mértékben koncentrálódnak, hogy a mezőgazdasági termelés fele a farmok 4%-ából származik. (...)

A pásztorlevél negyedik nagy gazdasági témája az USA gazdaságának kapcsolata a *fejlődő országokkal*. Ahogyan a nemzeti szinten, a nemzetközi kapcsolatokban is érvényesíteni kell a katolikus tanítást az emberi személy méltóságáról, az emberek családjának egységéről, és a nemzetközi közjóra éppúgy kell törekedni, mint a nemzeti közjóra. Az USA-nak a kereskedő partnereinek, Kanadán, Európán, Japánon és a szocialista országokon kívül különös gondot kell fordítania a harmadik világ országaival szembeni méltányosságra és kölcsönös tiszteletra.

A gazdagok és szegények közötti megrázó egyenlőtlenség botrányának meg kell szűnnie. A fejlődő országok függésben vannak a fejlett ipari országoktól. A világ

népességének a fele, közel 2,5 milliárd ember olyan országokban él, melyeknek egy főre eső nemzeti jövedelme 400 USA dollár vagy annál kevesebb. Félmilliárd ember krónikus éhségben él. Nyomoruk nem történelmi következmény és nem kultúrájukból adódik, hanem emberi döntések és emberi intézmények következménye.

A nemzetközi porondon három gazdasági szereplő különös figyelmet érdemel: a nemzeti kormányok, a multilaterális intézmények és a transznacionális vállalatok. Ezen a szinten kell megteremteni a legfontosabb szereplők részére azokat a szabályokat, amelyek egy igazságos nemzetközi rendhez vezetnek.

Az interdependencia fogalma eltörli a bel- és külpolitika közötti határvonalat. A nemzeti és nemzetközi kérdések összefonódása új empirikus és etikai kérdéseket vet fel a nemzeti politikában.

A nemzetközi kapcsolatokra is vonatkoznak az ismertetett erkölcsi elvek: a keresztény szeretet és emberi szolidaritás, az alapvető igazságosság, az emberi jogok tiszteletben tartása és végül a szegények kiemelt kezelése, hogy alapvető szükségleteiket kielégíthessék. (...)

Új amerikai kísérlet: társulás a közjóért

(...) Ehhez megfelelő együttműködésre van szükség a vállalatokon és iparágakon belül, a helyi és regionális szervezetekben, a nemzeti politikák kialakítói között és nemzetközi szinten egyaránt.

A vállalatok sikeréért igen sokféle személy és csoport működik: munkások, menedzserek, tulajdonosok, részvényesek, szállítók, vevők, hitelezők stb. Ezek közül nem minden csoportnak az érdeke van egyenlően védve. A ma kihívása olyan intézményi mechanizmust kialakítani, amely erről úgy gondoskodik, hogy közben a rendszer rugalmassága megmarad. Új partnerségre van szükség menedzserek és munkások között. A munkásoknak és gazdálkodóknak erősebb intézményi védelmet kell nyújtani. Biztosítani kell, hogy a munkások és alkalmazottak részesüljenek a vállalat nyereségében és részvények vásárlása által tulajdonosokká válhassanak, beleszólhassanak a munkakörülmények alakításába, a vállalat jövedelmezőbbé tételébe.

A munkások és menedzserek közötti partneri viszony csak úgy lehetséges, ha mindkét csoport valóban szabad és elegendő hatalom áll rendelkezésére, hogy a döntéseket befolyásolja. A szakszervezetek szerepe tehát továbbra is fontos marad. Üzemek bezárása esetén ne a munkások viseljék a változásban levő gazdaság minden terhét. Az a tőke, amelyet ilyenkor más iparágba visznek, azok munkájának eredménye is, akik évekig dolgoztak az üzemben. A munkásoknak tehát minimálisan előzetes tájékoztatásra, az alternatívák megtárgyalására, méltányos kompenzációra és elhelyezkedési segítségre van szükségük. A szakszervezeteknek nemcsak a megfelelő bérszint biztosítása a céljuk, hanem annak lehetővé tétele, hogy a munkások pozitívan és kreatívan járuljanak hozzá a vállalat működéséhez.

Ami a helyi és regionális együttműködést illeti, a katolikus szociális tanítás régen hangsúlyozza a kis és közép méretű közösségek és intézmények szerepét az erkölcsi felelősség gyakorlásában. Ezek az egyént úgy kötik a társadalomhoz, hogy megnövelik cselekvési szabadságát és hatalmát. Ilyen csoportok: a családok, szomszédság, egyházi gyülekezetek, közösségi szervezetek, üzleti szövetségek, közérdekvédő csoportok, községfejlesztési társaságok stb. A vállalatok és ezek között a csoportok között új együttműködési formákra van szükség.

Az egyháznak magának is hatékony szereplőnek kell lennie a helyi és regionális fejlesztésben. Ismernie kell a közösség igényeit, védenie kell mindenki méltóságát, ki kell alakítania együttműködési stratégiáját és közvetítenie kell az egyes csoportok között.

A nemzeti politikákat sok helyen tervezik, alakítják és azok egymással szorosan összefüggenek. Az adórendszer befolyásolja a fogyasztást, a megtakarítást és a beruházást. A nemzeti monetáris politika, a védelmi programok, a környezet- és balesetvédelem vagy a nemzetközi kereskedelem szabályozása egyaránt befolyásolja az egész gazdaság működőképességét. E bonyolult rendszer miatt a kormánynak megingott a szerepe a modern társadalmakban. E megvilágításban kell megértenünk II. János Pál pápa ajánlását az átfogó tervezésre. „Igazságos és racionális koordinációra van szükség, amelynek keretében meg kell őrizni az egyének, szabad csoportok, helyi munkaközpontok és komplexumok kezdeményezési lehetőségét.”

A nemzetközi kooperációnak azt kell szem előtt tartania, hogy az állampolgároknak az egész bolygó közjavát kell szolgálniuk. A gazdaságpolitika nem szolgálhat már kizárólagosan csak nemzeti célokat. A szociális kérdés világméretűvé tágult. A demokrácia ügye szorosan kötődik a gazdasági igazságosság ügyéhez. A nemzetközi intézményeknek nincs meg a szükséges autoritásuk. A világtrend jelenleg kialakult strukturái, beleértve a gazdaságiakat is, nem felelnek már meg annak a célnak, hogy az univerzális közjót biztosítsák. Valamennyiünknek azon kell dolgozni, hogy a nemzetközi szervezetek univerzális hatékonyságát növeljük.

Elkötelezettség a jövőnek

Mivel Jézus törvénye a felebaráti szeretetről egyetemes, a földgolyón minden egyes személy élete szent. Ezért olyan igazságos gazdasági rendet kell teremtenünk, amelyben kivétel nélkül mindenkit emberi méltóságának megfelelően kezelnek.

A szociális struktúrák átalakításának mindig a szív megtérésével kell kezdődnie. Le kell mondani önző vágyainkról, vállalni napi keresztünket, úgy kell együttéreznünk, ahogyan Krisztus példája mutatta. Ez személyes harcot jelent a kapzsiság és önzés ellen és elkötelezettséget arra, hogy védjük az emberi méltóságot.

Mint Krisztus tanítványainak mindig meg kell kérdezni magunktól, hogy az igazság és szeretet etikai és bibliai víziója mennyire járja át szívünket? Nem büjhatunk a gazdasági rendszer kérdéseinek bonyolultsága mögé és nem kicsinyelhetjük le személyes szerepünket. Mindannyiunknak vállalni kell a szerepet, hiszen mindannyian hozunk gazdasági döntéseket napról napra. Nemet kell mondanunk kultúránk önző, pazarló és az Írással szemben álló vonásainak. Szükségtelen vágyainkat fékeznünk kell, hogy mások valódi szükségleteiket kielégíthessék.

A mai idők kihívása az egyháznak is szól. Az egyház — transzcendenciája mellett — látható szociális intézmény, amely ebben a világban munkálkodik. Mindazok az erkölcsi elvek, amelyek minden gazdasági törekvésre érvényesek, vonatkoznak az egyházra és gazdasági intézményeire is. A szociális intézmények, a rendek, az iskolák, a kórházak gazdasági élete ugyancsak megújulásra szorul.

Az előttünk álló út azt követeli, hogy a katolikusok kialakítsák elképzeléseiket a gazdasági döntések erkölcsi tartalmáról és azt valamennyi politikai és szociális vitában képviseljék. Ehhez a szociális tanításokat iskoláinkban, kollégiumainkban és egyetemcinken meg kell erősíteni. Fontos lenne a iskolai közös meditáció az evangéliumról és az erkölcsi kérdésekről. A folyamatos vitához és cselekvéshez a televíziót, rádiót és egyéb tömegkommunikációs eszközöket is fel kell használni. Mivel a papok szerepe kitüntetett, a szemináriumokban gondoskodni kell, hogy erre felkészüljenek. A kutatásnak ki kell terjednie az e dokumentumokban felsorolt témák mindegyikére, hogy azokat sokkal mélyebben megvizsgálják, és olyan új témákat is be kell vonni, amelyek a kérdéskörbe tartoznak...

Összeállította: Rabár Ferenc